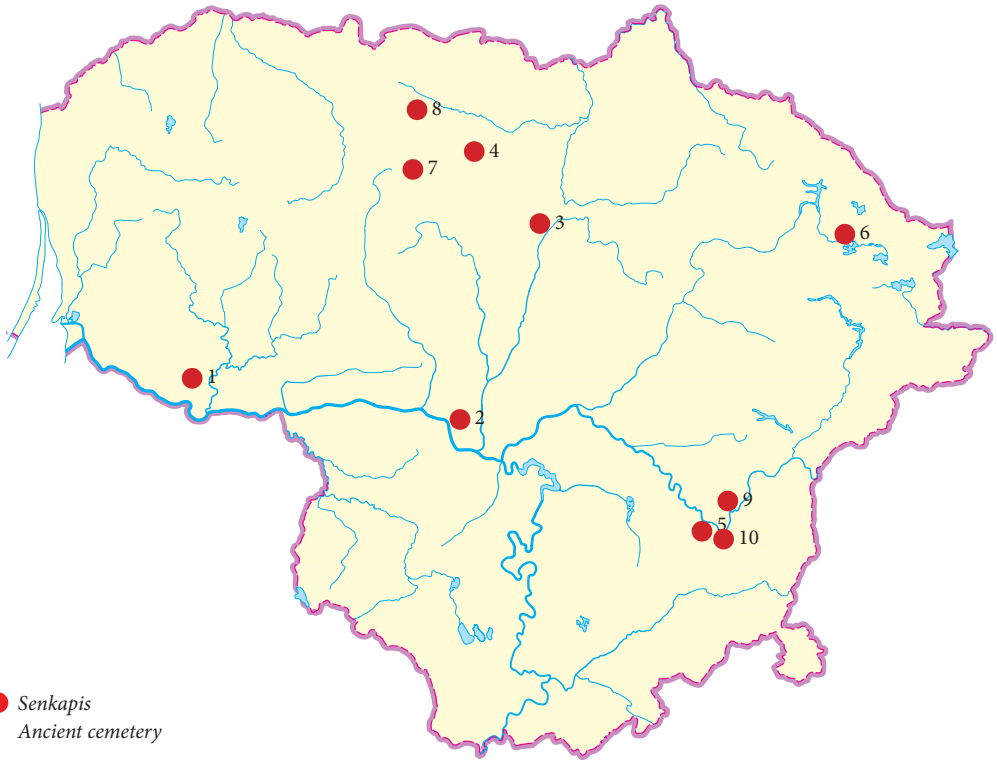
V. Senkapiai
Old cemeteries

● *Senkapis*
Ancient cemetery

1 – Ginčaičiai
2 – Jaučakiai (žr. II)
3 – Naujamiestis
4 – Pakruojis (žr. VII)
5 – Paneriai
6 – Svidžiai
7 – Šiauliai
8 – Šilmikiai
9 – Verkiai
10 – Vilnius (ir IX)

Rytis Jonaitis

2006–2007 m. tyrinėjimai Bokšto g. 6, Vilniuje

2006–2007 m. LII MTS vykdė archeologinius tyrinėjimus Vilniaus senamiestyje, sklype Bokšto g. 6. 2005 m. šiame sklype atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai (*LIIR*, f. 1, b. 4535). Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 7 šurfai, iš viso 67 m^2. Sklypo V kampe aptiktas 1,8–2,6 m storio XIV a. pabaigos – XX a. kultūrinis sluoksnis. Kiemo centrinėje ir P dalyse rasti XVI–XVII a. medinio užstatymo fragmentai, akmeninių bei medinių grindų fragmentai. Sklypo Š kieme aptiktas 2–2,75 m storio kultūrinis sluoksnis su XVIII a. pabaigos – XIX a. mūriniu užstatymu. Sklypo R kieme XIV–XX a. kultūrinio sluoksnio storis siekia nuo 1,8 m (V dalyje) iki 7,2 m (R dalyje). Tyrimų metu aptikta buitinės ir statybinės keramikos fragmentų, monetų, švininių tekstilės plombų, įvairių metalinių dirbinių. R kiemo V dalyje aptikti 5 palaidojimai. Žmonių kaulų iš suardytų kapų aptikta ir R, ir Š kiemuose. Nustatyta, kad sklype Bokšto g. 6 buvusios kapinės.

2006–2007 m. tyrimai vykdyti esamų 4 korpusų vietose. Prieš tyrimų pradžią buvo nuspręsta juos vykdyti palaipsniui – iš pradžių ištirti korpusą 1 (inventorinis pastato numeris 1D 2/P), jame esančius rūsius, po to šio kor-

1 pav. Suvestinis archeologinių tyrimų planas: 1 – šurfai; 2 – tirti plotai; 3 – kvadratų sistema; 4 – mūrai. O. Valionienės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the excavations: 1 – test pits; 2 – excavated areas; 3 – grid system; 4 – walls.

2 pav. Suvestinis palaidojimų planas: 1 – kapo Nr.; 2 – pirmasis palaidojimų horizontas; 3 – antrasis palaidojimų horizontas. O. Valionienės brėž.

Fig. 2. Situation plan of the burials: 1 – grave no. ; 2 – primary burial horizon; 3 – secondary burial horizon.

0 10 m

puso patalpas, kitu etapu ištirti korpusą 2 (inventorinis pastato numeris 4D 2/P), rūsius ir patalpas, toliau atitinkamai korpusus 3 (inventorinis pastato numeris 2D 2/P) ir 4 (inventorinis pastato numeris 3H 1/P) (1 pav.). Pirmiausia žvalgomieji archeologiniai tyrimai vykdyti korpuso 1 rūsiuose. Korpuse 1 yra 8 rūsiai, kurie buvo numeruoti skaičiais nuo 1 iki 8, pradedant nuo anksčiausiai ištirto. Korpuse 2 yra 7 rūsiai, apie 2 iš jų (rūsiai 6 ir R7) iki tyrimų pradžios nebuvo žinoma. Jie buvo surasti išlupus virš jų įrengtų patalpų grindis. Iš viso tyrimai vykdyti 1539 m^2 plote. Iš jų – 492 m^2 dydžio korpusų 1 ir 2 rūsiuose. Ten tirti 24 šurfai (16 korpuse 1 ir 8 korpuse 2) bendro 70,7 m^2 ploto (55,2 m^2 korpuso 1 rūsiuose ir 20,5 m^2 korpuso 2 rūsiuose). Be rūsių, archeologiniai tyrimai vykdyti ir visuose 4 korpusuose esančiose patalpose bei koridoriuose, iš viso 1047 m^2 plote (korpuse 1 – 493 m^2; korpuse 2 – 65 m^2; korpuse 3 – 164 m^2; korpuse 4 – 325 m^2). Tyrimų metu rastas iki 7,7 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XIV a. viduriu (pradžia?) – XX a. Aptikti 7775 vienetai radinių – buitinės bei statybinės keramikos fragmentų, monetų, plombų, buities, darbo, karybos geležinių įrankių, stiklo, kaulo, odos dirbinių fragmentų. Taip pat aptikta dirbinių fragmentų, susijusių su metalo bei kaulo apdirbimu. Rastos XIV a. pirmąja puse (?) –viduriu datuojamos stačiatikių kapinės (2 pav.), veikiausiai priklausiusios Kristaus Gimimo cerkvei, aptikta ir ištirta 60 palaidojimų, orientuotų krikščioniškai – R–V kryptimi.

Korpuse 1 (1D 2/p) yra 8 bendro 270 m^2 ploto rūsiai. Juose ištirta 16 bendro 55,2 m^2

ploto šurfų. Žvalgomųjų tyrimų metu rūsiuose rastas iki 1,8 m storio supiltinis kultūrinio sluoksnio horizontas, pagal retus radinius datuojamas XVIII–XIX a. Šiame supiltiniame horizonte aptikta ir pavienių XVII a. radinių.

Korpuso 1 pusrūsyje (paryškintu šriftu išskirtose patalpose tyrimai baigti, neparyškintu – nebaigti) (18,6 m² ploto), kuris buvo suformuotas XIX a., aptiktas XIX a. krosnies padas. Taip pat rasti iki 90 cm storio XIX a supiltiniai kultūrinio sluoksnio horizontai su pavieniais XVII–XVIII a. radiniais. Aptikti 3 palaidojimai, priklausę stačiatikių kapinėms. Galima išskirti palaidojimą 2 (3 pav.). Atlikus antropologinius tyrimus (atliko VU MF Anatomijos, antropologijos ir histologijos katedros prof. dr. R. Jankauskas ir teismo medicinos specialistas G. Kisielius) paaiškėjo, kad 30–35 m. vyras mirė smurtine mirtimi. Kaukolėje fiksuoti aštriu, pleišto pavidalo įrankiu padaryti kaukolės skliauto kirstiniai sužalojimai (iš viso 5). Visi sužalojimai yra priešmirtiniai, padaryti prieš pat mirtį (nėra gijimo požymių).

Korpuso 1 patalpoje 1 (49,5 m² ploto) aptiktos XVII a. viduriu datuojamos grindys, sudarytos iš 3 struktūrų – plūktos molio aslos, vidutinio dydžio akmenų grindinio bei gelsvos spalvos plytelių. Taip pat rasta XVIII a. datuojama arkinė atraminė siena, jungianti patalpos R bei V sienas, XVII a. datuojamos krosnies liekanos. Patalpoje buvo iki 2,8 m storio kultūrinio sluoksnio horizontai, datuojami XIV–XVII a.

Korpuso 1 patalpoje 2 (28,6 m² ploto) rastas XVII a. viduriu datuojamas akmenų grindinio fragmentas, XVII a. mūrinė siena, einanti skersai visą patalpą. Taip pat aptikta XVII a. datuojama laiptinė – buvęs užmūrytas įėjimas į rūsius. Patalpoje buvo iki 2,7 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVI–XVII a. pabaiga. Patalpoje taip pat rastas glūdinto akmeninio kirvuko su skyle kotui fragmentas (4 pav.).

Korpuso 1 patalpoje 3 (40 m² ploto) aptikta XVII a. datuojama plūkto molio asla, XVII a. datuojama rūsio patalpa su akmenų grindiniu. Patalpoje rasta 13 palaidojimų, priklausiusių stačiatikių kapinėms (dviejuose kapuose buvo įkapės (5–6 pav.)). Įdomesnis yra

3 pav. Kapas 2 iš PV. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 3. Grave 2 from the SW.

4 pav. Akmeninio kirvuko fragmentas. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 4. A fragment of a stone axe.

0 3 cm

5 pav. Kapo 5 įkapės: geležinė diržo sagtis ir geležinis žiedelis – skirstiklis. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 5 The grave goods from grave 5: an iron belt buckle and an iron loop – distributor. 0 2 cm

7 pav. Kapas 8 iš Š. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 7. Grave 8 from the N.

8 pav. 7,5 m gylyje korpuso 1 patalpoje 4 aptiktas XVII a. puodas. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 8. A 17th-century pot discovered at a depth of 7.5 m in building 1.

6 pav. Kapo 9 įkapės – žalvariniai auskarai. R. Jonaičio nuotr. 0 1 cm

Fig. 6. The grave goods from grave 9: bronze earrings.

kape 8 palaidotas 25–30 m. vyras, kuriam atlikus antropologinę analizę nustatyta juosmens I ir II slankstelių skoliozė į dešinę; kojų kaulų atrofija (ryškesnė kairėje pusėje) (invalidas) (7 pav.). Taip pat aptikta keletas stulpaviečių. Vienos jų galėjo būti supuvę medžiai, kitos galėjo priklausyti nesudėtingam statiniui – tvorelei. Patalpoje buvo iki 2,5 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XIV a. viduriu – XVII a pabaiga. Patalpoje tyrimai nebaigti, liko ištirti patalpos Š dalį, apie 14 m^2 plotą.

Korpuso 1 patalpoje 4 (29 m^2 ploto) rasta XIX–XX a. krosnies pado konstrukcija, XVII a. datuojama ūkinė duobė (daugiau kaip 5 m gylio) bei 5 kapai, priklausę stačiatikių ka-

9 pav. XVI a. kaulinis žaidimo vaikštukas. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 9. A 16th-century bone game piece. 0 1 cm

10 pav. Kapo 48 įkapė – žalvarinė sagutė. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 10. The grave good from grave 48: a small bronze button. 0 1 cm

pinėms. Aptiktas iki 7,7 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, pagal keramiką datuojamas XVI–XVII a. (8 pav.) Šiame horizonte aptikta paskirų XIV–XV a. radinių.

Korpuso 1 patalpose 5A ir 5B (bendro 19,5 m² ploto) rastas (patalpoje 5A) XX a. santechnikos įrenginys, iki 2,9 m storio supiltinis XVIII–XIX a. horizontas su paskirais XIV–XVII a radiniais. Patalpose aptikti du palaidojimų horizontai, priklausę stačiatikių kapinėms, ištirta 18 kapų.

Korpuso 1 patalpose 6A ir 6B (bendro 32 m² ploto) fiksuotas neaiškios paskirties mūrinis pastatas – patalpa (patalpoje 6A), datuojama XVI–XVIII a. Aptikti 3 kapai, priklausę stačiatikių kapinėms, rasti iki 3,3 m storio kultūrinio sluoksnio horizontai, datuojami XVI–XVII a. (patalpoje 6A); XVIII–XIX a. su paskirais XVI–XVII a. radiniais (patalpoje 6B) (9 pav.).

Korpuso 1 patalpoje 7 (bendro 42,35 m² ploto) rastas XIX a. datuojamas krosnies padas, XVIII a. arkinė siena, sumūryta skersai patalpą Š–P kryptimi, XVII a. neaiškios paskirties mūrinė patalpėlė – rūsys. Patalpoje buvo iki 2,4 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XVI–XIX a. Pasiekus virš kapų esantį kultūrinį sluoksnį, tyrimai patalpoje nutraukti.

Korpuso 1 patalpoje 8 (bendro 49,5 m² ploto) aptikta XV–XVI a. siena, besitęsianti skersai visą patalpą Š–P kryptimi, XVIII a. šildymo krosnies fragmentai, neaiškios paskirties XVIII a. datuojamas tambūrėlis. Aptiktas XIV a. stačiatikių kapinių horizontas, preparuoti 6 kapai (viename jų rasta sagutė (10 pav.)).

Korpuso 1 patalpoje 9 (bendro 13 m² ploto) buvo 1,4 m storio XIX–XX a. supiltiniai sluoksniai. Giliau aptiktas iki 1,1 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, preliminariai datuojamas XIV–XV a. Pasiekus jį tyrimai patalpoje sustabdyti.

Korpuso 1 patalpoje 10 (bendro 20,7 m² ploto) rastas iki 4,6 m storio XVIII a. supiltinis griuvenų horizontas su XVI–XVII a. radiniais. Patalpos V sienoje aptiktas buvęs praėjimas į rūsį 1. Ši patalpa yra buvęs užverstas rūsys, datuojamas XVII a.

11 pav. XIV a. (?) ornamentuotas puodo dangčio fragmentas. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 11. A fragment of a 14th-century (?) decorated pot lid.

Korpuso 1 patalpoje 11 (bendro 44 m² ploto) aptikti XV–XVIII a datuojami mūrai, 2,3 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XVI–XVII a. Aptikta ūkinė duobė (nebaigta tirti), preliminariai pagal surastą keramiką datuojama XIV a. (11 pav.).

Korpuso 1 patalpose 12A ir 12B (bendro 24,8 m² ploto) buvo iki 70 cm storio permaišyti XX a. kultūrinio sluoksnio horizontai.

Korpuso 1 koridoriuje (bendro 82 m² ploto) aptiktas iki 1,6 m storio XVIII a. supiltinis griuvenų horizontas su gausiais XVI–XVII a. radiniais. Aptiktas rūsio 8 skliautas, XVII–XVIII a. datuojami mūrų fragmentai.

Išmestose korpuso 1 žemėse metalo ieškikliu aptiktas slaviškas ažūrinis triragis kabutis (*лунница*) (12 pav.). Jo analogų aptikti nepa-

0 2 cm

12 pav. Triragis kabutis. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 12. A three-pointed pendant.

vyko, todėl dirbinio datavimas lieka neaiškus.

Korpuse 2 (4D 2/p) yra 7 rūsiai (bendro 222 m² ploto). Juose rasti grindiniai, datuojami korpuso statybos laikotarpiu – XVIII–XIX a. sandūra. Rūsiuose tirti 8 šurfai bendro 20,5 m² ploto, aptikti iki 1,5 m storio supiltiniai XVIII–XIX a. kultūrinio sluoksnio horizontai.

Korpuso 2 patalpoje 1 (bendro 28 m² ploto) rastas XVIII–XIX a. grindinys su dviem latakais, iki 1,2 m storio supiltiniai XVIII–XIX a. kultūrinio sluoksnio horizontai su XVI–XVII a. radiniais.

Korpuso 2 patalpoje 2 (bendro 12 m² ploto) rastas iki 3 m storio XVIII–XIX a. supiltinis horizontas su XV–XVII a radiniais. Ši patalpa – tai buvęs užpiltas rūsys. Joje rastas XVIII–XIX a. grindinys – buvusio rūsio grindys.

Korpuso 2 patalpoje 3 (bendro 25 m² ploto) aptiktos XIX a. datuojamos plytų grindys bei židinio fragmentai, XVIII–XIX a. grindinio fragmentai, XVII a. mūrai, asla, grindiniai. Čia buvo iki 2,6 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XVI–XIX a.

Korpuse 3 (2D 2/p) rūsių nėra. ***Patalpoje 1*** (bendro 16,5 m² ploto) aptiktos XIX–XX a. bei XVIII–XIX a mūrinės sienos, rastas iki 3,6 m storio XVI–XIX a. kultūrinio sluoksnio horizontas su radiniais. Aptikti 2 kapai, priklausę stačiatikių kapinėms.

Korpuse 3 patalpoje 2 (bendro 9,1 m² ploto) tyrimai sustabdyti, nuvalius 20–30 cm storio viršutinį šiukšlių sluoksnį, buvusį po medinėmis grindimis.

Korpuse 3 patalpoje 3 (bendro 23 m² ploto) aptiktas iki 2 m storio supiltinis XVIII–XX a kultūrinio sluoksnio horizontas, surasta XVIII a. mūrinio kolektoriaus atkarpa.

Korpuse 3 patalpoje 4 (bendro 24 m² ploto) aptikta XV–XVI a. mūrinė siena bei už jos iš R pusės esantis grindinys (šlaito sutvirtinimas). Ši siena galėjo priklausyti Vilniaus gynybinei sienai. Patalpoje buvo iki 1,2 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XVI–XIX a.

Korpuse 3 patalpoje 5 (bendro 63 m² ploto) rastas XV–XVI a. mūrinės sienos (aptiktos patalpoje 4) tęsinys, to paties laikotarpio akmenų grindinio fragmentas, XVI–XVII a. krosnies fragmentai. Patalpos R dalyje (tarp patalpos R sienos ir XV–XVI a. mūro) aptikti 2 palaidojimų horizontai, priklausę stačiatikių kapinėms. Šioje patalpoje rasti 9 kapų likučiai. Patalpoje buvo iki 2,7 m storio kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XIV–XIX a. Pasiekus kapinių horizontą didesnėje patalpos dalyje (apie 50 m² plote), tyrimai sustabdyti.

Korpuso 3 koridoriuje (bendro 28,5 m² ploto) 17 m² plote aptiktas iki 1 m storio supiltinis XVIII–XIX a. kultūrinio sluoksnio horizontas. Tyrimai koridoriuje nebaigti, liko įsigilinti visu koridoriaus perimetru.

Korpuse 4 (3H 1/p) rūsių nėra. ***Patalpoje 1*** (bendro 54 m² ploto) aptiktas XIX–XX a. plytų grindų fragmentas, XIX a. pertvarinė sienelė, XVII a. mūrinė siena, besitęsianti skersai patalpos PR–ŠV kryptimi. ŠR kampe aptiktas perlaidojimas (kaulai priklausė ne

mažiau kaip 5 asmenims) – statant korpusą aptikti kapai buvo sudėti į vieną krūvą pamato duobėje. Patalpoje rastas iki 1,7 m storio XVIII–XIX a. supiltinis kultūrinio sluoksnio horizontas su paskirais XVII a. radiniais.

Korpuse 4 patalpoje 2 (bendro 32 m² ploto) rastas iki 1 m storio XIX a. supiltinis horizontas.

Korpuse 4 patalpoje 3 (bendro 32 m² ploto) aptiktos XIX–XX a. plytų grindys, XVII a. krosnies pado fragmentas. Patalpoje buvo iki 1,6 m storio supiltinis XVIII–XIX a. horizontas su paskirais XVI–XVII a. radiniais.

Korpuse 4 patalpoje 4 (bendro 23 m² ploto) aptiktas XVIII–XIX a. krosnies padas, iki 1,5 m storio XVIII–XIX a. supiltinis kultūrinio sluoksnio horizontas su paskirais XVII–XVII a. radiniais.

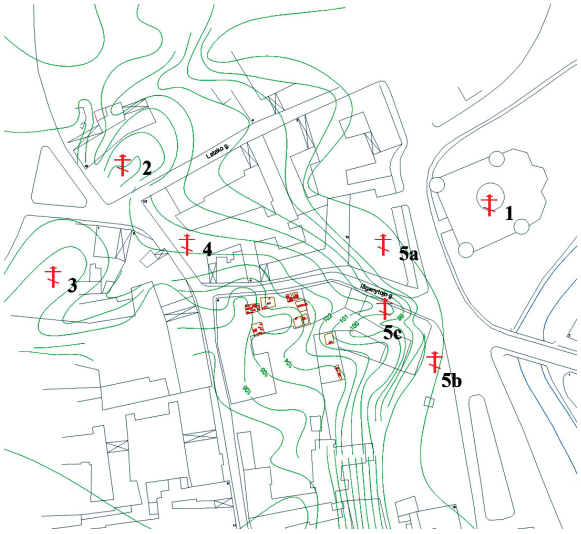
Korpuse 4 patalpoje 5 (bendro 36 m² ploto) aptiktos plūkto molio aslos ir plytų grindys, datuojamos XIX–XX a., XVIII a. antrąja puse datuoti mūrų (pusrūsių?) fragmentai, iki 2 m storio XVIII–XIX a. supiltinis horizontas su paskirais XVII–XVII a. radiniais.

Korpuse 4 patalpoje 6 (bendro 36 m² ploto) aptiktas XIX–XX a. krosnies padas, XVIII a. pirmosios pusės bravoras, iki 2,9 m storio supiltiniai XIX a. kultūrinio sluoksnio horizontai su paskirais XVI–XVIII a. radiniais.

Korpuse 4 patalpoje 7 (bendro 57 m² ploto) aptiktos įvairios mūro konstrukcijos – XVIII a. antrosios pusės laiptinė, XVIII a. pradžios kolektoriaus atkarpa, besitęsianti skersai visos patalpos PV–ŠR kryptimi, to paties laikotarpio mūro konstrukcija (krosnis?), iki 3,4 m storio XVIII–XIX a. supiltiniai kultūrinio sluoksnio horizontai su paskirais XVI–XVII a. radiniais.

Korpuse 4 patalpoje 8 (bendro 34,5 m² ploto) aptiktas neaiškios paskirties XVII a. mūras, mūrytas iš plytų bei akmenų, iki 1,2 m storio supiltiniai XIX a. kultūrinio sluoksnio horizontai.

Korpuse 4 patalpoje 9 (bendro 20 m² ploto) aptiktos XVIII a. pabaigos – XIX a. plytų

13 pav. Cerkvių lokalizacija Bokšto g. 6 aplinkoje XIV a. viduryje: 1 – Skaisčiausios Dievo Motinos cerkvė; 2 – Šv. Nikolajaus (Uspenijos) cerkvė; 3 – Šv. Paraskevos (Piatnickajos) cerkvė; 4 – Šv. Iljos Pranašo cerkvė; 5 – Kristaus Gimimo cerkvė (5a – XIX a. istorikų lokalizuojama vieta, 5b – XX a. istorikų lokalizuojama vieta; 5c – galima cerkvės lokalizacijos vieta atsižvelgiant į pirminį sklypo Bokšto g. 6 reljefą bei naujausių archeologinių tyrimų rezultatus). O. Valionienės brėž.

Fig. 13. The mid-14th-century location of the Orthodox churches in the vicinity of Bokšto St. 6: 1 – the Church of the Virgin Mother of God; 2 – the Church of St Nicholas (of Uspenia); 3 – the Church of St Paraskeva (Pyatnitca); 4 – the Church of St Ilija the Prophet; 5 – the Church of the Nativity (5a – the location given by 19th-century historians, 5b – the location given by 20th-century historians; 5c – possible location of the church considering the original relief of the plot at Bokšto St. 6 and the latest excavation results).

grindys bei to paties laikotarpio krosnies padas, iki 1,6 m storio XVIII–XIX a. kultūrinio sluoksnio horizontas su paskirais XVI–XVII a. radiniais.

Archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Bokšto gatvėje gali padėti išsiaiškinti rusų priemiesčio raidą. Iš jau sukauptų duomenų galima padaryti tam tikras preliminarias išvadas apie šį stačiatikių priemiestį, kurio centrinėje dalyje ir yra sklypas Bokšto g. 6.

XIV a. viduryje minėtosios teritorijos aplinkoje stovėjo 5 stačiatikių cerkvės: Skaisčiausios Dievo Motinos, Šv. Nikolajaus (Uspenijos), Šv. Paraskevos (Piatnickajos), Šv. Iljos Pranašo ir Kristaus Gimimo. Pirmųjų keturių cerkvių lokalizacija didesnių abejonių nekelia (13 pav.). Skaisčiausios Dievos Motinos cerkvė (dabar Soboras) stovi ten, kur ir stovėjo anksčiau. Šv. Nikolajaus (Uspenijos) cerkvė stovėjo dabartinių Latako ir Bokšto gatvių sankryžoje (dabar Dailės akademijos bendrabutis). Šv. Paraskevos (Piatnickajos) cerkvė stovėjo dabartinių Chodkevičių rūmų teritorijoje. Šv. Iljos Pranašo cerkvė stovėjo maždaug toje vietoje, kur dabar yra Bokšto g. 2 ir 4 pastatai, tų pastatų sandūroje. Daugiausia klausimų kyla lokalizuojant Kristaus Gimimo cerkvę, nes tiksli jos buvimo vieta nėra aiški. Kaip vieną iš galimų šios cerkvės tokių vietų nurodo J. Kračkovskis – „į R nuo Šv. Iljos cerkvės, toje pačioje aikštėje, arčiau Vilnios upės, buvo Kristaus Gimimo cerkvė“ (Крачковский Ю. Ф., Православныя святыни города Вильны, *Труды девятого археологического сьезда въ Вильне*, Москва, 1897, c. 223–250). Kitą galimą cerkvės lokalizacijos vietą galima numatyti remiantis XX a. PRI istorikų darbais (*VAA*, f. 1019, a. 11, b. 5318). Trečią vietą, kurioje galėjo stovėti Kristaus Gimimo cerkvė, galima lokalizuoti atsižvelgiant į pirminį sklypo Bokšto g. 6 reljefą bei naujausių archeologinių tyrimų rezultatus. Ši cerkvė galėjo stovėti dabartinio korpuso 4 vietoje, arčiau dabartinės Išganytojo gatvės. Korpuso 4 vietoje buvo du iškyšuliai – P ir Š. Atsižvelgiant į stačiatikiškąją maldos namų statybos tradiciją (gyvenamosios vietos perimetru, aukštesnėje, pakilesnėje vietoje) bei į kapų, aptiktų archeologinių tyrinėjimų metu, koncentraciją ir kryptį (kuo arčiau sklypo R dalies (korpusas 1, patalpos 5A–B, 8, korpusas 3, patalpa 5, visi kapai palaidoti galvomis į V, veidu į R, beveik be įkapių)), galima daryti prielaidą, jog Kristaus Gimimo cerkvė galėjo stovėti ant Š iškyšulio. Taigi beveik be abejonės aptiktąsias stačiatikių kapines galima priskirti Kristaus Gimimo cerkvei. Žinoma, cerkvė galėjo stovėti ir kitoje sklypo vietoje, tačiau tai patvirtinti ar paneigti galima bus tik pabaigus tyrimus visuose korpusuose bei po išsamių tyrimų sklypo Bokšto g. 6 kiemuose, kurie bus pratęsti 2009–2010 m.

The 2006–2007 excavations at Bokšto St. 6, Vilnius

During 2006–2007 the LII MTS conducted an excavation (a total area of 1539 m^2) at the site of four buildings at Bokšto St. 6 in Vilnius Old Town (Fig. 1). A cultural layer up to 7.7 m thick and dating to the mid-(early?) 14th–20th century was discovered during the investigation. 7775 finds were discovered: fragments of structural ceramics and household pottery (Figs. 8, 11), coins, seals, household, work, and military iron tools, and fragments of glass, bone (Fig. 9), and leather artefacts. A fragment of a stone axe (Fig. 4) and an openwork three-pointed pendant (Fig. 12) should be mentioned among the rarer artefacts. Fragments of

artefacts connected with metal and bone processing were also discovered. An Orthodox cemetery (Fig. 2), which in all probability could have belonged to the Orthodox Church of the Nativity and dates to the first half (?) – middle of the 14th century, was discovered. 60 graves (Figs. 3, 7), oriented in a Christian direction, i.e. E – W, were also discovered and excavated. Several graves had poor grave goods from that time (Figs. 5–6, 10).

In the mid-14th century, five Orthodox churches stood in the vicinity of present-day Bokšto Street: the Churches of the Virgin Mother of God, of St Nicholas (of Uspenia), of St Paraskeva (Pyatnitca), of St Ilija the Prophet, and of the Nativity (Fig. 13). Of them only the Orthodox Church of the Nativity has not been precisely located but, on the basis of the latest archaeological excavation data, it could have stood at the site of present-day building 4, closer to present-day I ganytojo Street.

Alfreda Petrulienė

Naujamiesčio kapinynas

Naujamiesčio kaime (Panevėžio r.), šalia kelio iš miestelio į Upytę, prie tilto per Nevėžio upę 2008 m. pavasarį buvo aptikti mirusiųjų kaulai. Pavieniai mirusiųjų kaulai atkasti komunikacijų trasoje, nutiestoje iš Naujamiesčio miestelio Nevėžio gatvės upės link, dešiniajame jos krante. Ištyrus surinktus griaučius (atliko Mykolo Riomerio Teismo medicinos kriminalistikos laboratorijoje prof. R. Jankauskas ir referentas S. Airutis (dokumentas MK– O 43/08(01)), sužinota, kad tai žmonių (ne mažiau nei 8 individų) kaulai. Tarp mirusiųjų buvo bent vienas 5–6 metų vaikas, du 5–10 metų vaikai, 3 suaugusios (daugiau kaip 20 metų) moterys (viena iš jų – 50 metų). Tyrėjai pastebėjo, kad mirusieji galėjo būti palaidoti daugiau nei prieš 50–100 metų. Nepaisant šios informacijos, liko atviras klausimas, kas iš tikrųjų atkasta šioje Nevėžio upės pakrantėje. Gal tai pokario kovų aukos? Panevėžio miesto policijos komisariate buvo užvesta byla, kuri laukė aiškesnės atomazgos.

Vykdant Panevėžio rajono savivaldybės tarybos nutarimą, 2008 m. lapkričio mėnesį nurodytoje teritorijoje Naujamiesčio kaime, tarp komunikacijų šulinio bei kelio pylimo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Kasinėjimai vykdyti 21 m^2 ploto perkasoje, išmatuotoje 67 m atstumu nuo dešinio Nevėžio upės kranto, kelio į Upytę pylimo P šlaite.

Kasinėjimų metu konstatuota, kad visoje perkasoje gruntas iki 80–90 cm nuo paviršiaus perkastas, judintas, o R gale perkasimai siekė iki 1,5 m. Perkastose žemėse rasta pavienių mirusiųjų kaulų iš visiškai suardytų kapų, kelios molinių žiestų neglazūruotų puodų šukės, pora geležinių kaltinių karsto vinių. Perkasos Š pakraštyje atkasti ir ištirti du 98–115 cm gylyje buvę griautiniai mirusiųjų kapai. Šie kapai nesuardyti, bet prispausti užpilto grunto. Mirusieji buvo palaidoti lentiniuose karstuose, aukštielninki, jų galvos nukreiptos į V pusę. Abiejuose kapuose rasta negausių įkapių. *Kape 2*, kur palaidotas vyras, po galva rastas sidabrinis LDK valdovo Stepono Batoro (1576–1586) 1578 m. kaldintas dvidenaris (1 pav.), o *kape 1*, kur palaidota moteris, prie dešinio dubens kaulo buvo padėtas vienašmenis geležinis peilis. Šiame kape krūtinės srityje rastas žalvarinis kabliukas, kuriuo buvo sukabintas jau visiškai sunykęs rūbas. Kad mirusieji palaidoti lentiniuose karstuose, patvirtino rastos kelios kaltinės geležinės vinys, negausūs medienos likučiai.